

PRAVA MALOLJETNIH PRESTUPNIKA KROZ PRIZMU RESOCIJALIZACIJE

*Ognjen Sredojević⁴⁶¹, MA**Dipl. pravnik unutrašnjih poslova, Master politikologije i međunarodnih odnosa,
doktorand na Fakultetu političkih nauka, Univerziteta u Banjoj Luci,**Viši inspektor policije**Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijska uprava Gradiška*

Apstrakt: Prestupništvo maloljetnika kao negativna društvena pojava, označava oblik kriminalnog ponašanja maloljetnih lica. Ovaj oblik ponašanja maloljetnika predstavlja društveni problem u svakoj državi. Posebnu pažnju prema prestupništvu maloljetnika, odnosno maloljetničkoj delinkvenciji, posvećuju sve države Evropske unije, pa tako i Bosna i Hercegovina koja se nalazi još u periodu tranzicije. Pod maloljetničkom delinkvencijom (prestupništvo maloljetnika) savremena literatura definiše je kao nedopuštenu pojavu, odnosno od neprilagođenog do inkriminisanog ponašanja. Jedno od shvatanja takvog neprilagođenog ponašanja, odnosi se i na ponašanja koja su u suprotnosti sa uobičajenim i propisanim oblicima ponašanja u društvu. Prestupništvo maloljetnika kao oblik društveno neprihvatljivog ponašanja, aktuelna je društveno negativna pojava, koja zasigurno treba i u budućem vremenu nametati potrebu, za još većim angažmanom društvene zajednice, a kako bi se posredstvom državnih institucija djelovalo na rješavanju sve učestalijih slučajeva prestupništva maloljetnika u Bosni i Hercegovini. Krivičnopravni položaj maloljetnih prestupnika (učinilaca krivičnih djela i prekršaja), kako u savremenim krivičnim zakonodavstvima, tako i u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, razlikuje se od krivičnopravnog položaja punoljetnih učinilaca krivičnih djela. U pogledu prestupništva maloljetnika u Bosni i Hercegovini, u prethodnom periodu pažnju na ovu problematiku doprinijele su i promjene u krivičnim zakonodavstvima entiteta Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta, a koje tretiraju prava, položaj, resocijalizaciju i rehabilitaciju maloljetnih prestupnika, u smislu izdvajanja maloljetničke legislative iz opštih krivičnopravnih odredbi u posebno zakonodavstvo o maloljetnicima. Ova legislativa ogleda se u novom Zakonu o maloljetnicima, kao *lex specialis*, ali koja je ipak izostala sa izmjenama na državnom nivou. Ovakva izmjena dala je normativno-pravni okvir u adekvatnom tretiranju problematike prestupništva maloljetnika. Ovom legislativom olakšan je način za sprovođenje i realizaciju adekvatnog pristupa, kako bi se postigli efikasniji rezultati po pitanju preventivnog djelovanja, svrhe svih krivičnih sankcija, prava maloljetnih prestupnika i njihove resocijalizacije u odnosu na ovu kategoriju lica. Takođe, u okvirima opšte svrhe krivičnih sankcija prema maloljetnim prestupnicima, naročito je određeno, da je i svrha krivičnih sankcija, da se pružanjem pomoći, brige, zaštite, nadzora, te obezbjeđivanjem opšteg i stručnog osposobljavanja, utiče na jačanje lične odgovornosti, vaspitanje i pravilni razvoj maloljetnika, a sve u cilju resocijalizacije, rehabilitacije i njegovog ponovnog uključivanja u društvenu zajednicu.

Ključne riječi: maloljetnici, pravo, prestupništvo, delinkvencija, resocijalizacija.

Uvod

Delinkvencija kao pojam, vezuje se kao sukob maloljetnika sa sistemom vrijednosti društva, zatim sukob sa usvojenim pozitivno-pravnim normama i zakonima. Pod delinkvencijom se podrazumjevaju teži oblici asocijalnog, socio-patološkog i kriminalnog ponašanja od strane maloljetnika. Podrazumijeva sva prestupništva mladih, a koje uključuje fizičko nasilje, uništavanje društvene i privatne imovine, krađe, provale, razbojništva, huliganstvo, vršnjačko nasilje kao i ostale

⁴⁶¹ sredojevicognjen@gmail.com

oblike ispoljavanja devijantnog ponašanja, odnosno, ona predstavlja kršenje društvenih normi za koje su zakonom predviđene kazne, tj. odgovarajuće sankcije prema maloljetnim prestupnicima.

Za pojavu delinkventnog ponašanja pogoduje vaspitna zapuštenost djece. Zapuštenost djece dovodi do učestalog devijantnog ponašanja, a koje zatim negativno utiče na prilagođavanje djeteta kao pojedinca ili omladine, odnosno, dovodi do sukoba između njihove ličnosti i sredine u kojoj žive ili borave. Takođe, kod djece se javlja i sukob između ličnih interesa i težnji društvenih potreba. Upravo je to jedan od uzroka pojave maloljetnih prestupnika, odnosno delinkvenata. Treba naglasiti, da u nastajanju delinkventnog ponašanja maloljetnika, osim vaspitne zapuštenosti djece, tj. roditeljskog zanemarivanja, važnu ulogu ima druženje sa delinkventima, prepuštenost ulici, konfliktna (represivna) sredina... Takođe, potrebno je naglasiti da pojavi delinkventnog ponašanja maloljetnika utiču i stanja u društvu kao što su ratna i post-ratna stanja, ekonomska kriza u državi, zatim siromaštvo u društvu (nezaposlenost, stambena nezbrinutost), kriza u porodici i morala, kao i sveprisutna pojava neprimjerenih sadržaja na društvenim mrežama, sa konotacijama različitih oblika nasilja...

Maloljetnička delinkvencija⁴⁶², u suštini jeste socijalna patologija, te asocijalno ponašanje djece i mladih. Predstavlja sinonim za maloljetnički kriminalitet. Što se tiče konkretno pojma maloljetničke delinkvencije, ona označava oblik kriminalnog ponašanja maloljetnih lica, tj. smatra se prestupništvom maloljetnika u krivičnompravnom smislu riječi.

Veliki broj krivičnih zakonodavstava u svijetu utvrđuju dvije starosne granice maloljetnih prestupnika krivičnih djela. Donja starosna granica po kojoj najniža granica, označava granicu ispod koje učinilac krivičnog djela nije prekršajno niti krivično odgovoran (ne snosi nikakvu odgovornost), te služi za razgraničavanje maloljetnika od djece. Gornja starosna granica služi razgraničavanju maloljetnika od punoljetnog učinioca krivičnog djela. Danas savremena krivična zakonodavstva prilikom definisanja donje i gornje starosne granice, normativno razdvajaju starosne kategorije učinilaca krivičnih djela. Tom prilikom donja granica smatra se od 8 godina do 16 godina starosti života, a gornja granica od 14 godina pa do 21. godine života.⁴⁶³ Treba napomenuti, da te starosne granice variraju od države do države, zavisno od različitih faktora koji su prisutni, tj. ekonomski, socijalni, biološki, tradicionalni i dr.

Maloljetni prestupnici u u pogledu izvršenog prekršaja i krivičnih djela, po svom biopsihičkom i fizičkom razvoju, psihičke i emocionalne ne/zrelosti, razlikuju se od odraslih (punoljetnih) lica, te se prema maloljetnim prestupnicima mora primjeniti poseban tretman sa pravima i posljedicama koje snose u krivičnompravnom smislu.

Analize dosadašnjih istraživanja utvrdile su, da je u posljednje vrijeme prestupništvo maloljetnika u Jugoistočnoj Evropi dovelo do zabrinjavajućih rezultata. Prestupništvo maloljetnika je antidruštveni oblik ponašanja, sociopatološka pojava, te predstavlja sociološki, pravni i kriminološki problem sjelokupne društvene zajednice. Imajući u vidu da su prava djece naročito osjetljivo pitanje, za regulisanje dječijih prava upravo su neophodni kvalitetni nacionalni zakoni, odnosno zakoni koji su donešeni i implementirani, a na osnovu međunarodnih principa i standarda, te koji će kao takvi biti i primjenjivi u praksi.⁴⁶⁴

U radu će se posvetiti pažnja na prava maloljetnih prestupnika u predkrivičnom i krivičnom postupku, koji su svojim delinkventnim (kriminalnim) ponašanjem izvršili krivično djelo, a što predstavlja jedan od oblika društvenih devijacija. Takođe, u radu će se posvetiti pažnja pojmu i procesu resocijalizacije maloljetnih prestupnika, a u cilju njihovog ponovnog uključivanja u društvenu zajednicu.

Kao opšti cilj istraživanja u radu će se analizirati da li je, i koliko je efikasna strategija savremene krivičnopravne zaštite i postupanja sa maloljetnicima u krivičnom postupku, u pogledu unaprijed utvrđenih nacionalnih zakona i međunarodnih pravnih akata (konvencije, rezolucije, protokoli...).

Takođe, analiziraće se naučna i društvena opravdanost, koja se odnosi na savremenu krivičnopravnu zaštitu i postupanje sa maloljetnicima u krivičnom postupku.

⁴⁶² Delinkvencija (od lat. delinquere: pogriještiti, skriviti).

⁴⁶³ Macanović, N. (2021). *Resocijalizacija maloljetnih prestupnika*. Banja Luka. Centar modernih znanja, str. 34.

⁴⁶⁴ Šire v. *Maloljetnička delinkvencija – Uzroci i prevencija, stanje u bosni i Hercegovini*. Općina Centar Sarajevo, Centar za društveno istraživanje, Global analitika, str. 9. Preuzeto sa: <http://globalanalitika.com/wp-content/uploads/2018/03/Untitled-1222.compressed.pdf>. Očitano: 25.03.2023. godine.

Na osnovu opšteg cilja istraživanja, analizirati već postojeće ili predložiti eventualno nove mjere krivičnopravne zaštite i postupanja sa maloljetnicima, u cilju njihove rehabilitacije i socijalne reintegracije, te njihovom preuzimanju konstruktivne uloge u društvu.

S tim u vezi, postavlja se osnovni cilj u formi hipoteze: Utvrditi prava maloljetnih prestupnika kroz prizmu resocijalizacije.

Krivično zakonodavstvo za maloljetnike u Bosni i Hercegovini

U Bosni i Hercegovini pojam maloljetničkog pravosuđa u užem smislu podrazumijeva tretman djece (dječaka i djevojčica starosti ispod 18 godina), koji su došli u sukob sa zakonom. U širem smislu, maloljetničko pravosuđe odnosi se na tretman djece od momenta kada dođu u sukob sa zakonom, zatim utvrđivanjem osnovnih uzroka zbog kojih se prestupništvo desilo, te na prevenciju takvog (prestupničkog) ponašanja i resocijalizaciju djece. Što se tiče djece koja su došla u sukob sa zakonom, njihov položaj regulisan je opštim krivičnim zakonodavstvom. Bosna i Hercegovina u svoj pravni sistem ratifikovala je Konvenciju Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (1989.). Potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma (1995.), prihvaćena je obaveza primjenjivanja Konvencije na teritoriji cijele države (BiH). Ova Konvencija je naznačena u Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine, čime je postala dio pravnog sistema države. Bosna i Hercegovina preuzela je i obavezu da u okviru nacionalne jurisdikcije utvrdi set zakona, pravila i odredbi, a koje se posebno primjenjuju na maloljetne prestupnike, zatim institucije i tijela, a kojima su povjerene funkcije maloljetničkog pravosuđa.⁴⁶⁵

Maloljetničko pravosuđe u Republici Srpskoj

U Republici Srpskoj pitanje maloljetničkog pravosuđa i definicije djeteta regulisano je Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku⁴⁶⁶ (u daljem tekstu: Zakon), koji je usvojen u Narodnoj skupštini Republike Srpske u mjesecu januaru 2010. godine, na prijedlog Ministarstva pravde Republike Srpske. Zakon je stupio na snagu 1. januara 2011. godine, kojom prilikom su prestale da važe određene odredbe Krivičnog zakonika Republike Srpske, Zakona o krivičnom postupku i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, a koje su se odnosile na maloljetničko krivično pravosuđe. Zakon je dopunjavan u 2013. i 2020. godini, dok su izmjene i dopune zakona objavljene su u službenom glasniku Republike Srpske.

Zakon između ostalog reguliše posebna pravila postupanja prema djeci koja se nalaze u sukobu sa zakonom, mlađim punoljetnim licima i djeci koja su žrtve ili svjedoci u krivičnom postupku, na način, kojim se bez diskriminacije unapređuje osjećaj dostojanstva i lične vrijednosti djeteta, zatim uzima u obzir uzrast djeteta, najbolji interesi djeteta, njegovo pravo na život, opstanak i razvoj, omogućava da dijete u skladu sa uzrastom i zrelošću izrazi svoje mišljenje po svim pitanjima koja se na njega odnose, pri čemu sva zalaganja treba da vode resocijalizaciji, rehabilitaciji i socijalnoj reintegraciji djeteta i njegovom preuzimanju konstruktivne uloge u društvu.⁴⁶⁷

Određivanje drugačijeg pravnog položaja maloljetnika je i preporuka međunarodnih organizacija. Prema tome, standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija, misleći na Pekinška pravila (1985.), određuju primjenu vanskudskih postupaka prema maloljetnom licu. Treba napomenuti, da i standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija, misleći na Tokijska pravila (1990.), naglašavaju da, kada je god moguće prema maloljetnom licu izriču se neformalne mjere u cilju da se izbjegne formalnost postupka prema maloljetnom učiniocu krivičnog djela.⁴⁶⁸

---

⁴⁶⁵ Isto, str. 9. i 10.

⁴⁶⁶ *Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku*, (Sl. glasnik Republike Srpske, br. 13/2010, 61/2013 i 68/2020).

⁴⁶⁷ *Analiza provođenja Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku*. (2018). Banja Luka. Ministarstvo pravde Republike Srpske, str. 8.

⁴⁶⁸ Macanović, N. (2021). *Resocijalizacija maloljetnih prestupnika*. Banja Luka. Centar modernih znanja, str. 31.

Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i sloboda

Kada se razmatraju ljudska prava, Evropska konvencija o ljudskim pravima ima zasigurno bitnu ulogu što se tiče ostvarivanja postavljenih ciljeva od strane Savjeta Evrope. Ovo je važan instrument međunarodnog javnog prava kojim se štite individualna prava, navedena u Dijelu I Konvencije⁴⁶⁹ (članovi 2-18) i Protokolima koji su sastavni dio konvencije, odnosno (Protokoli 1, 4, 6, 7 i 12).⁴⁷⁰

Vlade potpisnice, kao članice Savjeta Evrope saglasile su se o donošenju Konvencije o ljudskim pravima. Generalna skupština Ujedinjenih nacija proglasila je 10. decembra 1948. godine Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i sloboda. Odredbe Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, potpisane su u Rimu 4. novembra 1950. godine. Smatra se, da ova Konvencija ima za cilj da učini sigurnim univerzalno i stvarno priznavanje i poštovanje u njoj proklamiranih prava. Smatrajući da je cilj Savjeta Evrope da se ostvari veće jedinstvo među njegovim članicama i da je jedan od načina postizanja tog cilja očuvanje i daljnje provođenje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Takođe, potvrđujući ponovo svoju vjeru u osnovne slobode, a koje čine temelj pravde i mira u svijetu, odnosno koje se štite stvarnom političkom demokratijom i zajedničkim shvatanjem i poštovanjem ljudskih prava. Vlade Evropskih država su odlučne sa istim strijeljenjima i zajedničkim naslijeđem političkih tradicija, ideala, slobode i vladavine prava, te su preduzele prve korake prema zajedničkom sprovođenju određenih prava navedenih u Univerzalnoj deklaraciji. Evropska konvencija predstavlja obavezujući pravni akt za sve članice Savjeta Evrope. Konvencija ne samo da proklamoviše osnovna ljudska prava nego kreira i poseban sudski mehanizam njihove zaštite koji je jedinstven u svijetu i omogućava pojedincima podnošenje predstavke protiv države, ukoliko mogu potvrditi da su žrtve povrede nekih od prava garantovanih Konvencijom.⁴⁷¹

Potvrđujući da Visoke strane ugovornice, u skladu sa načelom supsidijarnosti, imaju prvenstvenu odgovornost da osiguraju prava i slobode propisane ovom Konvencijom i njenim protokolima, te da pri tome uživaju slobodu procjene koja podliježe nadzoru Evropskog suda za ljudska prava uspostavljenog ovom Konvencijom. Da bi se osiguralo poštovanje obaveza koje su Visoke strane ugovornice u Konvenciji i njenim protokolima preuzele, uspostavljen je Evropski sud za ljudska prava koji djeluje na trajnoj osnovi.⁴⁷²

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta

Konvencija o pravima djeteta je međunarodni dokument, usvojen na Glavnoj skupštini Organizacije Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989. godine, te sadrži univerzalne standarde koje država stranka Konvencije (odnosno koja ju je potpisala i ratifikovala) mora garantovati svakom djetetu. U Konvenciji se govori, prije svega, o obvezama odraslih u odnosu prema djetetu kao i o obvezama brojnih društvenih faktora u pogledu zaštite djeteta. To je prvi dokument u kojem se djetetu pristupa kao subjektu sa pravima, a ne samo kao osobi koja treba posebnu zaštitu. Za razliku od Deklaracije o pravima djeteta (1959.) koja ima moralnu snagu, Konvencija o pravima djeteta je pravni akt koji ima snagu zakona i obvezuje stranke na pridržavanje njenih odredbi, te uključuje pravo nadzora primjene u državama koje su ju prihvatile i ratifikovale.⁴⁷³ Konvencija jeste pravno obavezujući dokument, odnosno ugovor o ljudskim – dječijim pravima, te predstavlja međunarodni

⁴⁶⁹ Šire v. *Evropska konvencija o ljudskim pravima*, Preuzeto sa: www.echr.coe.int/documents/convention_bos.pdf. Očitano: 02.04.2023. godine.

⁴⁷⁰ Šire v. Dutertre, G. (2003). *Izvodi iz sudske prakse*. Sarajevo. Evropski sud za ljudska prava, Publikacija Vijeća Evrope, str. 18., 331-364.

⁴⁷¹ Sredojević, O. (2022). *Djeca kao žrtve nasilja*. Pregledni naučni rad, VII međunarodna konferencija „Društvene devijacije“, Banja Luka. Zbornik radova, Centar modernih znanja, str. 655.

⁴⁷² Šire v. *Evropska konvencija o ljudskim pravima*, str 5., Dio II Konvencije, Evropski sud za ljudska prava, član 19., str. 14. Preuzeto sa: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MNE.pdf. Očitano: 08.04.2023. godine.

⁴⁷³ Sredojević, O. (2022). *Djeca kao žrtve nasilja*. Pregledni naučni rad, VII međunarodna konferencija „Društvene devijacije“, Banja Luka. Zbornik radova, Centar modernih znanja, str. 656.

instrument koji je označava univerzalnu ratifikaciju (Konvenciju je ratifi kovalo preko 200 država). Konvencija je danas najvažniji međunarodni ugovor o pravima djeteta.

Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je 19. decembra 2011. godine novi Fakultativni protokol uz Konvenciju UN o pravima djeteta, a koji omogućava djeci i njihovim staracima da podnose žalbe Komitetu UN za prava djeteta u svim onim situacijama kada nacionalni sistem nije obezbijedio odgovarajuću zaštitu prava djeteta. Ovaj Protokol označio je položaj djeteta kao neprikosnovenog nosioca njegovih prava, a novim mehanizmom zaštite doprinio je dodatnoj zaštiti djece u svim oblastima društvenog života.⁴⁷⁴

UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund)

UNICEF je agencija Organizacije Ujedinjenih nacija koja brine o kvaliteti životnog standarda djece (svako lice koje nije navršilo 18 godina života) i omladine. UNICEF je aktivan u 192 članice Organizacije Ujedinjenih nacija. UNICEF je osnovan 11. decembra 1946. godine na Osnivačkoj skupštini Ujedinjenih nacija. Iako je 1953. godine ime promijenjeno u Fond Ujedinjenih nacija za djecu (United Nations Children's Fund) jer se agencija usmjerila i na sprovođenje dugoročnih programa za dobrobit djece u vrijeme mira, zadržana je poznata skraćenica. UNICEF ima preko 150 državnih kancelarija i predstavništava, te 34 nacionalna Komiteta. Do danas postoji sedam UNICEF-ovih regionalnih kancelarija i to u Panami, Ženevi, Bangkoku, Nairobiju, Ammanu, Katmanduu i Dakaru.⁴⁷⁵

Metodološki okvir istraživanja

Cilj istraživanja

U radu cilj istraživanja javlja se u dva oblika i to naučni cilj i pragmatički cilj.

Ovo istraživanje ima za cilj, da se analiziraju postojeće pozitivno-pravne norme i dokumenti, kao što su povelje, deklaracije, protokoli i nacionalni zakoni, koji su donešeni i implementirani od strane različitih međunarodnih subjekata i nacionalnih (državnih) tijela, odnosno državnih institucija, kako bi se bliže shvatile unaprijed utvrđene mjere krivičnopravne zaštite, postupanje, zatim i zagarantovana prava maloljetnih prestupnika kao izvršioaca različitih krivičnih djela.

Uopšteno, cilj istraživanja zavisi od stepena prethodnog saznanja o predmetu i dimenzionim svojstavima predmeta istraživanja. Ovdje je riječ o empirijskom istraživanju, koje se odnosi na usvajanje kako empirijskog, tako i teorijskog saznanja. Cilj istraživanja je naučni, odnosno ima ulogu, funkciju i mjesto u naučnom saznanju.

Cilj istraživanja ovog rada jeste i analiza provođenja već postojećeg nacionalnog (državnog/entitetskog) Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, a na području Republike Srpske.

U radu će se analizirati da li je, i koliko je efikasna strategija, odnosno aktivnosti različitih državnih subjekata, koji primjenjuju mjere krivičnopravne zaštite i postupaju prema maloljetnim izvršiocima krivičnih djela.

Analiziraće se naučna i društvena opravdanost, koja se odnosi na resocijalizaciju, rehabilitaciju i socijalnu reintegraciju djeteta i njegovom preuzimanju konstruktivne uloge u društvu.

Kao opšti cilj istraživanja u radu će se analizirati da li je, i koliko je zastupljeno provođenje zagarantovanih prava koja se odnose na maloljetne prestupnike.

Predmet istraživanja ovog rada su „Prava maloljetnih prestupnika kroz prizmu resocijalizacije“, a što je i naslovna tema.

⁴⁷⁴ Mitrović. Lj. (2014). *Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta i njen značaj u pravu Republike Srpske uopšte, a posebno u maloljetničkom krivičnom pravu Republike Srpske*. Originalni naučni rad, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Godina 4., broj 4., str. 7.

⁴⁷⁵ Šire v. *UNICEF*. Preuzeto sa: <https://hr.wikipedia.org/wiki/UNICEF>. Očitano: 14.04.2023. godine.

Imajući u vidu dosad navedeno, postavlja se osnovni cilj u formi hipoteze: *Utvrđiti prava maloljetnih prestupnika kroz prizmu resocijalizacije.*

Predmet istraživanja

Sa teorijskog gledišta pristupiće se analizi unaprijed utvrđenih mjera krivičnopravne zaštite, postupanja, kao i zagaranovanih prava maloljetnih prestupnika, koji se javljaju kao izvršiocu različitih krivičnih djela.

Kada su u pitanju prestupništva maloljetnika, jednog od oblika društvenih devijacija, ona su uvijek i bila prisutna u društvenim zajednicama i našem regionu. Ipak ozbiljniji pristup u Bosni i Hercegovini prema ovoj društvenoj devijaciji doprinijele su promjene u krivičnim zakonodavstvima entiteta Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko distrikta.

Vremensko određenje predmeta istraživanja

U diskusiji rada u pogledu prestupništva maloljetnika kao izvršioca različitih krivičnih djela, konkretno će se kao uzorak istraživanja uzeti vremenski period unazad pet godina, odnosno za vremenski period 2018. – 2022. godine u Republici Srpskoj (BiH), odnosno na području grada Gradiške.

Glavna hipoteza:

Unaprijed utvrđenim pozitivno-pravnim normama i dokumentima, kao što su povelje, deklaracije, protokoli i nacionalni zakoni, koji su donešeni i implementirani od strane različitih međunarodnih subjekata i nacionalnih (državnih) tijela, imaju ključnu ulogu u zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku.

Pomoćne hipoteze:

1. U kojoj mjeri je na međunarodnom planu prisutna naučna i društvena opravdanost, a koja se odnosi na zaštitu i postupanje sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku.
2. Utvrđiti način reagovanja državnih subjekata prema maloljetnim izvršiocima krivičnih djela.
3. Da li su međunarodne organizacije na adekvatan način odredile pravni položaj maloljetnika, njihova prava, zaštitu i postupanje sa maloljetnicima?

Osnovne metode koje se koriste u radu prilikom istraživanja su:

1. Metoda sinteze koja uključuje razmatranje uticaja obavezujućih međunarodnih normi definisanih u međunarodnim konvencijama, odnosno u Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda kao i njenih protokola, pravila... kao i razmatranje uticaja obavezujućih nacionalnih normi, definisanih konkretno u krivičnom zakonodavstvu Republike Srpske, a sve u cilju odgovora, da li su na adekvatan način definisala/li ulogu u u pogledu zaštite, prava i postupanja sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku.
2. Empirijski metod koji se odnosi na pozivanje na različitih teorijskih i empirijskih radova i crpljenje relevantnih informacija u pogledu zaštite, prava i postupanja sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku.
3. Metoda analize koja obuhvata analizu ključnih dokumenata u pogledu postupanja sa djecom i maloljetnicima.
4. Deduktivni metod, odnosno izvođenje zaključaka na bazi analize sadržaja i korištenja ostalih metoda, sa ciljem utvrđivanja opravdanosti postojanja međunarodnih konvencija, kao i nacionalnih normi, a koje se odnose na postupanje sa djecom i maloljetnicima.

Rezultati istraživanja i diskusija

Kao što je prethodno rečeno, u Zakonu o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, „utvrđuju se posebna pravila postupanja prema djeci koja se nalaze u sukobu sa zakonom, mlađim punoljetnim licima i djeci koja su žrtve ili svjedoci...“, a po kojima su dužni da

postupaju sudovi, javna tužilaštva, zatim policijski službenici, organi starateljstva, porodice, škole, kao i institucije na svim nivoima društvene zajednice.

Što se tiče pravne regulative u zakonodavstvu Republike Srpske, a koja definiše sve potrebne elemente i radnje koje se dovode u vezu postupanja sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku, u ovom dijelu će se konkretnije obrazložiti definisani pojmovi u unaprijed važećim zakonima.

Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku u Dio prvi – Osnovne odredbe, u članu 2. definiše pojam djeteta i primjenu krivičnih sankcija prema uzrastu djece. Tako u stavu 1. istog člana „Dijete je, u skladu sa ovim zakonom, svako lice koje nije navršilo 18 godina života“, dok u stavu 2. istog zakona definiše se „Prema djetetu koje u vrijeme izvršenja krivičnog djela nije navršilo 14 godina ne mogu se izreći krivične sankcije niti primijeniti druge mjere predviđene ovim zakonom“, te u u stavu 3. „Maloljetnik je dijete koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 14 godina, a nije navršilo 18 godina života i prema kome se mogu izreći krivične sankcije i druge mjere predviđene ovim zakonom“.⁴⁷⁶

Nadalje, član 3. stav 1., 2. i 3. istog zakona definišu uzrast maloljetnika „Mlađi maloljetnik je maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 14, a nije navršio 16 godina života“, „Stariji maloljetnik je maloljetnik koji je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršio 16, a nije navršio 18 godina života“ i „Mlađe punoljetno lice je lice koje je u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršilo 18, a nije navršilo 21 godinu života“.⁴⁷⁷

Bitno je istaći, da definiciju i uzrast djeteta variraju od države do države, zavisno od različitih faktora koji su prisutni, tj. ekonomski, socijalni, biološki, tradicionalni i dr.

U daljem tekstu obrazložiće se pojam nediskriminacije i zagarantovana prava koja maloljetni prestupnici, odnosno izvršioi krivičnih djela ostvaruju u krivičnom postupku, a koji se primjenjuje prema ovoj kategoriji lica.

Tako u članu 4. istog zakona obrazlaže se pojam nediskriminacije u postupanju sa maloljetnim prestupnikom, koji glasi „Prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim licima u svim fazama postupka postupa se na isti način bez obzira na: rasu, boju kože, pol, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, imovinsko stanje, status stečen rođenjem ili drugi status maloljetnika, njegovog roditelja, usvojioca ili staraoca, kao i druge oblike različitosti“.⁴⁷⁸

Član 5. taksativno navodi minimalna prava maloljetnika u postupku, a koji glasi „Maloljetniku pripadaju minimalna prava koja se poštuju u svim fazama krivičnog postupka i ona se odnose na pravo maloljetnika da mu se jasno kaže zbog čega se optužuje, da se smatra nevinim dok se ne dokaže suprotno, da se brani ćutanjem, da mu se priznanje ne iznuđuje silom, pravo na pravnu pomoć advokata, pravo na prisustvo roditelja ili staraoca, pravo na provođenje postupka „bez odlaganja“, pravo da unakrsno ispituje svjedoke suprotne stranke i pozove i sasluša vlastite svjedoke pod jednakim uslovima i pravo na djelotvoran pravni lijek“.⁴⁷⁹

Nadalje, ostala prava koja ostvaruju maloljetnici regulisana su u dole navedenim čalnovima istog zakona. Tako u članu 6. navodi se da „Ukoliko maloljetnik ne poznaje jezik i pismo na kom se vodi krivični postupak, sud mu određuje tumača. Razumljivost jezika podrazumijeva i upotrebu terminologije prilagođene uzrastu i stepenu razvijenosti djeteta“, zatim član 7. koji obrazlaže zaštitu privatnosti „Pravo na privatnost maloljetnog učinioca krivičnog djela se poštuju u svim fazama postupka, tako da se u medijima neće objaviti ime i drugi podaci koji otkrivaju identitet maloljetnika“.⁴⁸⁰

Član 7. navodi pravo na zaštitu privatnosti „Pravo na privatnost maloljetnog učinioca krivičnog djela se poštuju u svim fazama postupka, tako da se u medijima neće objaviti ime i drugi podaci koji otkrivaju identitet maloljetnika“.⁴⁸¹

⁴⁷⁶ Zbirka propisa iz oblasti krivičnopravne zaštite i postupanja sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. (2021). Banja Luka. Ministarstvo pravde Republike Srpske, član 2. stav 1., 2. i 3. str. 11.

⁴⁷⁷ Isto, član 3. stav 1., 2. i 3. str. 12.

⁴⁷⁸ Isto, član 4. str. 12.

⁴⁷⁹ Isto, član 5. str. 12.

⁴⁸⁰ Isto, član 6. str. 13.

⁴⁸¹ Isto, član 7. str. 13.

Nadalje, član 8. definiše preusmjeravanje od redovnog postupka koji se primjenjuje prema maloljetniku, dato da „Obaveza je tužioca za maloljetnike i sudije za maloljetnike da, u skladu sa principima i pravilima propisanim zakonom i podzakonskim aktima, ne pribjegavaju vođenju formalnog krivičnog postupka, nego da slučaj maloljetnog učinioca krivičnog djela riješe primjenom vaspitnih preporuka“.⁴⁸²

Član 9. odnosi se na princip srazmjernosti, koji glasi „Potencirajući dobrobit maloljetnika koji se nalazi u sukobu sa zakonom, ovaj zakon propisuje mogućnost izbora i primjene zakonom predviđene sankcije i mjera koje su prilagođene ličnim svojstvima, sredini i prilikama u kojima maloljetnik živi i u srazmjeri sa okolnostima i težinom učinjenog krivičnog djela i uvažavanjem prava lica oštećenog krivičnim djelom“.⁴⁸³

Što se tiče primjene odredbi drugih zakona prema maloljetnim prestupnicima, oni su definisani u članu 11. istog zakona, na način „Odredbe Krivičnog zakona Republike Srpske, Zakona o krivičnom postupku, zakona kojim se uređuje izvršenje krivičnih sankcija i drugi opšti propisi primjenjuju se ako ovim zakonom nije drukčije propisano“.⁴⁸⁴

Treba istaći da se odredbe Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku takođe primjenjuju i na punoljetna lica i to u dva slučaja, odnosno, kada im se sudi za krivična djela koja su izvršili u periodu kada su bili maloljetnici i u drugom slučaju, kada su izvršili krivična djela kao mlađa punoljetna lica (18-21 godine života), a za koja se utvrdi, da njihov razvoj za vrijeme činjenja djela nije na tom nivou, da bi se mogli smatrati punoljetnim licima.

U radu je provedeno istraživanje koje se odnosi na krivična djela iz oblasti opšteg kriminaliteta, a koja su izvršena od strane maloljetnika.

Istraživanje je provedeno u Republici Srpskoj (BiH), odnosno na području grada Gradiška za vremenski period 2018. – 2022. godine. Kao uzorak istraživanja predstavljaju djeca/maloljetnici (dječaci i djevojčice) u uzrastu do navršene 18-te godine života.

Prilikom istraživanja korišteni su zvanični analitički podaci iz raspoloživih evidencija (kaznene evidencije) Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Policijske uprave Gradiška. Konkretnije, istraživanje je provedeno na području grada Gradiška, a koje operativno pokriva Policijska stanica Gradiška i Policijska stanica Nova Topola, kao unutrašnje organizacione jedinice Policijske uprave Gradiška. Sva evidentirana krivična djela evidentirana su kao krivična djela izvršena od strane maloljetnih prestupnika, odnosno maloljetnika.

U niže navedenoj tabeli prikazani su rezultati koji se odnose na ukupan broj maloljetnih prestupnika, odnosno izvršioaca krivičnih djela, njihovoj polnoj i starosnoj strukturi, vrste izvršenih krivičnih djela i uporedni pokazatelji po godinama.

Tabela 1. Krivična djela izvršena od strane maloljetnika sa uporednim pokazateljima

Maloljetnici – izvršioci krivičnih djela		2018	2019	2020	2021	2022
1.	Broj KD izvršenih od strane maloljetnika	9	10	10	9	6
2.	Broj maloljetnika – izvršioaca krivičnih djela	7	14	9	9	4
2.1.	Muškog pola – dječaci	7	12	8	9	4
	7 – 14					2
	14 – 16	1	3	1	2	
	16 – 18	6	9	7	7	2
2.2.	Ženskog pola – djevojčice		2	1		
	7 – 14					
	14 – 16					
	16 – 18		2	1		
3.	KD protiv imovine	6	4	6	8	5

⁴⁸² Isto, član 8. str. 13.

⁴⁸³ Isto, član 9. str. 13. i 14.

⁴⁸⁴ Isto, član 11. str. 14.

3.1.	Krađa		1	2	5	2
3.2.	Teška krađa	6	1	3	3	2
3.3.	Razbojništvo		1			
3.4.	Utaja					
3.5.	Oštećenje ili oduzimanje tuđe stvari		1			1
3.6.	Prikrivanje					
3.7.	Iznuda			1		
4.	KD protiv života i tijela			2		1
4.1.	Teško ubistvo					
4.2.	Ubistvo					
4.3.	Tjelesna povreda			2		1
4.4.	Teška tjelesna povreda					
5.	KD protiv polnog integriteta	1	1			
5.1.	Silovanje					
5.2.	Obljuba nad nemoćnim licem					
5.3.	Ostala KD protiv polnog integriteta	1	1			
6.	Ostala KD iz oblasti opšteg kriminaliteta		1			
7.	KD u vezi zloupotrebe opojnih droga	2	3			
7.1.	Neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga	2	2			
7.2.	Omogućavanje uživanja opojnih droga		1			
8.	Lažno prijavljivanje krivičnog djela			1		
9.	Nasilje u porodici		1			
10.	Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija			1		
11.	Protiv bezbjednosti javnog saobraćaja				1	

Nakon prikupljenih podataka i obrade istih, došlo se do zaključka, da u vremenu od 01.01.2018. godine do 01.01.2023. godine, na području grada Gradiška, odnosno na području koje operativno pokriva Policijska uprava Gradiška, evidentirana su 44 krivična djela koja su izvršena od strane maloljetnika.

Što se tiče ukupnog broja izvršenih krivičnih djela vidljivo je, da je tokom 2021. godine došlo do blagog smanjenja broja izvršenih krivičnih djela (smanjenje za jedno KD) u odnosu na prethodni period, a 2022. godine do znatnog smanjenja broja krivičnih djela (smanjenje za tri KD) u odnosu na period istraživanja.

Kada se analizira polna i starosna struktura maloljetnika, vidljivo je, da su dječaci kao izvršioци krivičnih djela evidentirani u svim godinama (uzorak istraživanja) i to uzrasta kao mlađi maloljetnici (14 – 16 godina života) i kao stariji maloljetnici (16 – 18 godina života). Maloljetnici ženskog pola kao izvršioци krivičnih djela, evidentirani su samo u 2019. godini (dva maloljetnika ženskog pola) i 2020. godini (jedan maloljetnik ženskog pola) u oba slučaja uzrasta kao stariji maloljetnici (16 – 18 godina života).

Po vrsti krivičnih djela iz oblasti opšteg kriminaliteta, evidentirana su: KD protiv imovine (Krađa, Teška krađa, Razbojništvo, Oštećenje ili oduzimanje tuđe stvari i iznuda), KD protiv života i tijela (Tjelesna povreda), KD protiv polnog integriteta (Ostala KD protiv polnog integriteta), KD u vezi zloupotrebe opojnih droga (Neovlašćena proizvodnja i promet opojnih droga i Omogućavanje uživanja opojnih droga), Lažno prijavljivanje krivičnog djela, Nasilje u porodici, Protiv bezbjednosti javnog saobraćaja i Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija.

Najzastupljenija su KD protiv imovine (ukupno **29**), zatim KD u vezi zloupotrebe opojnih droga (ukupno **5**), KD protiv života i tijela, (ukupno **3**), KD protiv polnog integriteta (ukupno **2**), Lažno prijavljivanje krivičnog djela (ukupno **1**), Nasilje u porodici (ukupno **1**), Protiv bezbjednosti javnog saobraćaja (ukupno **1**), Nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija (ukupno **1**) i Ostala KD iz oblasti opšteg kriminaliteta (ukupno **1**).

Zaključak

Na osnovu iznesenog razmatranja, zasigurno je da maloljetnici predstavljaju najosjetljiviju kategoriju, a na koju u najvećoj mjeri utiče kriza društvene zajednice. Reakcija maloljetnika na ove pojave reflektuje se kako u asocijalnom, socio-patološkom, tako i u kriminalnom ponašanju, pa sve do izvršenja najtežih oblika krivičnih djela.

Upravo takva delinkventna ponašanja maloljetnika, a što je u radu prethodno opisano, vezuju se kao sukob maloljetnika sa sistemom vrijednosti društva, zatim sukob sa usvojenim pozitivno-pravnim normama i zakonima.

Na nacionalnom (državnom) nivou treba se razmotriti pitanje efikasne reakcije cjelokupnog pravnog sistema i društva u cijelini, zatim i pojačane društvene kontrole nad prestupničkim ponašanjem mladih. posebnu pažnju treba posvetiti u krivičnim sankcijama prema maloljetnicima kao i u posebnim programima prevencije za pojedine grupe maloljetnika, a koje pokazuju poremećaje u svom ponašanju.

Takođe, treba naglasiti da pokretanje krivične procedure prema maloljetnim izvršiocima krivičnih djela, zahtijeva hitno bez odlaganja i koordinisano postupanje svih subjekata zaštite, ali i stvaranje potrebnih uslova za ostvarivanje primarne, sekundarne i tercijarne prevencije.

Treba naglasiti da je donošenjem Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Republike Srpske ipak učinjen dragocijen korak unaprijed, a koji se odnosi na oblast maloljetničkog krivičnog prava, kao i u oblasti maloljetničkog pravosuđa, jer su pomenutim zakonom utvrđena posebna pravila postupanja svih relevantnih institucija prema djeci, a koja su u sukobu sa zakonom.

Sve radnje u krivičnom postupku, kao i prilikom izvršenja izrečenih krivičnih sankcija prema maloljetnicima, treba da teže, da se postigne rehabilitacija i socijalna reintegracija djeteta, kao i njegovo preuzimanje konstruktivne uloge u društvu. U domaćem nacionalnom zakonodavstvu korištenje međunarodnih standarda, svakako predstavlja veliki doprinos unapređenju preventivnog rada svih subjekata zaštite.

Takođe, bitno je istaći, da je veliki broj istraživačkih i naučnih radova uspješno izvršio sistematizaciju po pitanju znanja iz ove oblasti. Došlo se do niza utvrđenih i opšteprihvaćenih stavova u pogledu maloljetničkog prestupništva, što predstavlja kako lokalni, tako nacionalni i međunarodni strateški interes u pogledu sveobuhvatne prevencije i suzbijanju ove negativne društvene pojave. Svi subjekti zaštite treba da u budućem vremenu nastave sa razvijanjem novih strategija preventivnog i represivnog djelovanja, a njihovi pripadnici da se nastave kontinuirano osposobljavati u pogledu ovog oblika društvene devijacije.

Bibliografija

1. Analiza provođenja Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. (2018). Banja Luka. Ministarstvo pravde Republike Srpske.
2. Dutertre, G. (2003). Izvodi iz sudske prakse. Sarajevo. Evropski sud za ljudska prava, Publikacija Vijeća Evrope.
3. Macanović, N. (2021). Resocijalizacija maloljetnih prestupnika. Banja Luka. Centar modernih znanja.
4. Mitrović. Lj. (2014). Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta i njen značaj u pravu Republike Srpske uopšte, a posebno u maloljetničkom krivičnom pravu Republike Srpske. Originalni naučni rad, Godišnjak Fakulteta pravnih nauka, Godina 4., broj 4.
5. Sredojević, O. (2022). Djeca kao žrtve nasilja. Pregledni naučni rad, VII međunarodna konferencija „Društvene devijacije“, Banja Luka. Zbornik radova, Centar modernih znanja.

Zakoni i konvencije:

1. Evropska konvencija o ljudskim pravima. Preuzeto sa: www.echr.coe.int/documents/convention_bos.pdf. Očitano: 02.04.2023. godine.

2. Evropska konvencija o ljudskim pravima, str 5., Dio II Konvencije, Evropski sud za ljudska prava. Preuzeto sa: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MNE.pdf. Očitano: 08.04.2023. godine.
3. Maloljetnička delinkvencija – Uzroci i prevencija, stanje u bosni i Hercegovini. Općina Centar Sarajevo, Centar za društveno istraživanje, Global analitika. Preuzeto sa: <http://globalanalitika.com/wp-content/uploads/2018/03/Untitled-1222.compressed.pdf>. Očitano: 25.03.2023. godine.
4. UNICEF. Preuzeto sa: <https://hr.wikipedia.org/wiki/UNICEF>. Očitano: 14.04.2023. godine.
5. Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. Službeni glasnik Republike Srpske, br. 13/2010, 61/2013 i 68/2020).
6. Zbirka propisa iz oblasti krivičnopravne zaštite i postupanja sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku. (2021). Banja Luka. Ministarstvo pravde Republike Srpske.

THE RIGHTS OF JUVENILE OFFENDERS THROUGH THE PRISM OF RESOCIALIZATION

Ognjen Sredojević, MA

**Graduated in Law of Internal Affairs, Master of political science – international relations,
PhD student at the Faculty of Political Sciences, University in Banja Luka,
Senior Inspector of Police,
Ministry of Internal Affairs of the Republic of Srpska, Gradiska police department**

Apstrakt: *Juvenile delinquency, as a negative social phenomenon, means a form of criminal behavior by minors. This form of juvenile behavior is a social problem in every country. Special attention is paid to juvenile delinquency, by all European Union countries, including Bosnia and Herzegovina, which is still in the transition period. Contemporary literature defines juvenile delinquency as an impermissible phenomenon, i.e. from maladjusted to incriminated behavior. One of the understandings of such maladaptive behavior also refers to behaviors that are contrary to the usual and prescribed forms of behavior in society. Juvenile delinquency, as a form of socially unacceptable behavior, is a current socially negative phenomenon, which should certainly impose a need in the future for even greater involvement of the social community, and in order to act through state institutions to resolve the increasingly frequent cases of juvenile delinquency in Bosnia and Herzegovina. The criminal law position of juvenile offenders, both in modern criminal legislation and in the legislation of Bosnia and Herzegovina, differs from the criminal law position of adult offenders. In terms of juvenile delinquency in Bosnia and Herzegovina, in the previous period attention to this issue was also contributed by changes in the criminal legislation of the entities of Republika Srpska, the Federation of BiH and Brčko District, which treat the rights, position, resocialization and rehabilitation of juvenile offenders, in the sense of setting aside juvenile legislation from general criminal law provisions to special legislation on minors. This legislation is reflected in the new Law on Juveniles, as *lex specialis*, but which was still absent with changes at the state level. This change provided a normative-legal framework for the adequate treatment of the problem of juvenile delinquency. Also, within the framework of the general purpose of criminal sanctions against juvenile offenders, it is especially determined that the purpose of criminal sanctions is to influence the strengthening of personal responsibility, education and proper development of minors, all with the aim of resocialization, rehabilitation and his reintegration into the social community.*

Keywords: *juveniles, law, delinquency, delinquency, resocialization.*